

Fenomenul BULLYING și implicațiile lui asupra vieții indivizilor

Masterand Robert ȘERBĂNESCU

Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București, România

Facultatea de Științe Juridice și Administrative

Program de Master „Științe penale”

serbanescu.robert.2013@gmail.com

Rezumat: Asociat cu acțiunea de intimidare, „bullying-ul” presupune existența unui context ostil ori a unei situații incomode ce vizează o anumită persoană, cu un anumit element ce este exploatat în defavoarea sa. Prin acest studiu, ne propunem să analizăm cauzele, modurile de manifestare și implicațiile bullying-ului, pentru ca în final să analizăm și să prezentăm modul de prevenire și de combatere a acestui fenomen.

Cuvinte cheie: societate; bullying; implicații; prevenire; combatere.

Încadrarea subdomeniului: Sociologia dreptului

Introducere. Omul - un asamblu de emoții și trăiri

Ființa umană poate fi definită, din punct de vedere psihologic, ca acel organism capabil de un raționament aflat deasupra nivelului satisfacerii nevoilor primare, grație unui proces evolutiv ce se întinde pe mai multe milioane de ani. Înzestrat cu un nivel de percepție și înțelegere mai complex față de restul speciilor aflate pe Terra, omul a recurs la ingeniozitatea sa pentru a câștiga bătălia supraviețuirii și pentru a ridica o civilizație la un nivel avansat.

Unealta cea mai de preț a omului modern este reprezentată de creierul acestuia, format din partea subconștientă (creierul limbic) și partea conștientă (neocortexul).

Neocortexul, este partea creierului însărcinată cu raționamentul, cu operațiunile de deducție și inducție. El constituie un filtru pentru informațiile ce ajung în partea subconștientă. Fenomenele din jurul unei persoane sunt trecute prin partea conștientă a minții, unde sunt analizate și explicate. Această componentă se dezvoltă odată cu înaintarea în vârstă a individului prin educație și alte metode folosite pentru înțelegerea logică a lumii în care trăim.

Creierul limbic, reprezintă acea parte a minții unde rezidă emoțiile, laolaltă cu o serie de operațiuni automate ce permit menținerea în viață a organismului. Spre exemplu, bătăile inimii sunt asigurate de partea limbică a creierului, nefiind realizată în mod conștient de om. Subconștientul este foarte expus în primii ani de viață ai copilului, acesta din urmă neavând dezvoltate o serie de concepții despre mediul în care trăiește, pentru a putea discerne acțiunile ce se petrec în apropierea lui și, implicit, nu poate controla felul în care va reacționa ori modul în care se va lăsa afectat de către acestea.

Încă din primele clipe de la naștere, creierul acumulează neîncetat informații. Această strângere de date durează până în clipa decesului. Dezvoltarea unei anumite categorii de emoții, pozitive ori negative, este consecința mai multor interferențe. Factorii ce au impact asupra copilului și conduc în cele din urmă la formarea unui adult, cu concepții sănătoase ori toxice, sunt de natură genetică, familială și socială.

Este necesar de menționat că, **o perioadă a copilăriei, marcată de evenimente neplăcute, nu va duce în mod garantat la crearea unui comportament deviant**. Schimbarea direcției de evoluție poate avea loc în orice moment al vârstei, fie prin autoconștientizare, fie prin asistență venită din exterior.

1. Societatea - mediul realizării omului

Societatea constituie o colectivitate, în care omul a ales să își ducă existența, cu scopul asigurării îndeplinirii anumitor nevoi și a garantării unor drepturi. În contextul societății, prin împărțirea sarcinilor, oamenii și-au constituit un mecanism de satisfacere continuă a nevoilor de bază, precum nevoia de hrană, de protecție față de pericole și nevoia de perpetuare a speciei. Astfel, orizontul a devenit mai larg și indivizii au putut să înceapă ascensiunea către scopuri mai înalte, spre exemplu cunoaștea lumii din jur, inventarea și inovarea unor modalități prin care să se poată asigura protejarea drepturilor și intereselor fiecăruia.

Aristotel, în lucrarea sa intitulată „Politica”, spune: *„Constatăm că fiecare cetate este o comunitate determinată și că fiecare comunitate a fost alcătuită în vederea unui bine determinat, căci toți acționează în numele a ceea ce li se pare a fi bine. De aceea, este clar că toate comunitățile tind spre un bine determinat și, mai ales, cea care le întrece și le conține pe toate celelalte, tinde către binele cel mai ales dintre toate”* [1]. În această ordine de idei putem afirma că, statul și, implicit, societatea, au rolul de a desăvârși formarea omului, atât în plan fizic și psihologic, cât și în plan spiritual.

De asemenea, filosoful grec mai afirmă că: *„cetatea este naturală și că omul este în mod natural un viețuitor politic, pe când cel lipsit de o cetate (natural și nu prin accident) se află fie mai presus fie mai prejos de om.”* [2]. Astfel, omul este clasificat drept un animal social, el putând să atingă propria devenire numai alături de semenii lui.

În timp, societățile, cetățile ori colectivitățile, prin unificare pașnică sau prin război au devenit state.

Statul, se prezintă drept un ansamblu de instituții ce au drept scop protejarea drepturilor și garantarea îndeplinirii obligațiilor de către cetățenii săi.

Un stat este condus după un sistem de norme juridice și reguli sociale, în vederea realizării binelui suprem. În interiorul lui, prin mijloacele aferente, sunt urmărite garantarea drepturilor și libertăților, oferirea mijlocului dorit de cetățean pentru a se realiza profesional, asistarea socială a persoanelor defavorizate, educarea noilor generații, etc.

Constituția României prevede următoarele: *„România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic, reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate”* [3].

România, ca stat democratic, asigură o libertate a individului ce îi permite libera exprimare și urmărirea îndeplinirii dorințelor aflate în conformitate cu ordinea de drept și bunele moravuri.

2. Bullying. Definiere, cauze, moduri de manifestare și implicații

2.1. Definierea Bullying-ului. Termenul de „bullying” este asociat cu acțiunea de intimidare. Pentru a fi prezent, fenomenul presupune crearea unui context ostil ori a unei situații incomode, ce vizează o anumită persoană. Individul, avut în vedere de către autor, prezintă un anumit element ce este exploatat în defavoarea sa.

2.2. Cauzele Bullying-ului. O primă cauză de declanșare poate fi *originea rasială a victimei* acestui fenomen. Astfel, cel care a inițiat intimidarea se va folosi de anumite concepții și idei, pentru a justifica de ce victima nu este aptă pentru un anumit lucru, o anumită sarcină ori activitate, spre exemplu, culoarea pielii va constitui un criteriu pe baza căruia o persoană nu va fi acceptată într-un colectiv sau nu i se va permite intrarea într-o locație.

A doua cauză de îndeplinire a fenomenului se constituie din referirea la *situația materială*. În această ordine de idei, într-o instituție de învățământ, frecventată majoritar de copii ai căror părinți au o situație materială

peste medie, se pot forma grupuri ce discriminează elevii sau studenții ce provin din familii cu situații materiale precare.

O *dizabilitate fizică* poate îndeplini rolul de catalizator. Sunt cazuri în care persoanele cu anumite dizabilități fizice (lipsa unor membre ale corpului, anumite trăsături faciale ieșite în evidență, purtarea de proteze ortopedice) sunt victimele manifestării fenomenului bullying.

2.3. Moduri de manifestare ale Bullying-ului. Agresorul, la momentul intimidării victimei, poate folosi *limbajul* pentru a crea starea de discomfort. Astfel, persoana care se erijază în agresor recurge la *jigniri, la glume sau la simpla evidențiere a elementului urmărit*, în așa fel încât să conducă la scăderea stimei de sine și a încrederii în propriile capacități ale victimei.

Gesturile violente, reprezintă și ele o posibilitate de manifestare a bullying-ului, însă, de cele mai multe ori, ele sunt folosite în combinație cu limbajul violent.

Deși, fenomenul aflat în discuție se observă cel mai des în mediul școlar, el poate fi prezent și în viața unui adult, în familie, la locul de muncă, la un eveniment ori zonă frecventată.

2.4. Implicațiile Bullying-ului. Este universal acceptat faptul că bullying-ul afectează într-o măsură mai mare copiii, întrucât aceștia nu au discesământul pe deplin format și, astfel, nu își pot controla pe deplin reacția la eveniment.

După cum s-a specificat anterior, neocortexul se dezvoltă în timp, odată cu înaintarea în vârstă, creierul limbic fiind vulnerabil la sugestii în perioada copilăriei și adolescenței.

Sugestia se definește ca o idee care, prin repetiție, poate ajunge să devină credință sau să fie acceptată ca adevăr de către cel/cea sugestionat/ă. Emoția joacă un rol important, ce permite acceptarea mai rapidă a mesajului transmis.

Copilul ori adolescentul supus unui tratament de intimidare, jignire ori terorizare, va rămâne cu convingerea că lucrurile transmise sunt adevărate și trebuie acceptate ca atare. Drept exemplu, se poate lua clasicul episod prezent în familiile defavorizate:

Tatăl tânărului X, este alcoolic din pricina unor traume emoționale avute la un anumit moment în viață, soția acestuia, mama lui X, muncește din greu pentru a întreține casa și a-i asigura copilului cele necesare pentru a putea merge la școală. X, este supus în fiecare seară unei serii de jigniri, provenite din partea tatălui său pe motivul lipsei unei stări materiale satisfăcătoare. Pe fondul repetării acestor episoade în mediul familial, implicațiile pot fi majore. În acest fel, copilul poate să ajungă să considere normal consumul de alcool, și poate vedea drept ceva firesc jignirea semenilor, pentru propria descărcare emoțională.

Urmările se pot rezuma la simpla acceptare a unor concepții toxice în mintea tânărului, concepții ce duc la formarea unor reflexe condiționate nocive care, la rândul lor, vor afecta alte persoane. Se poate afirma că este declanșată o reacție în lanț care conduce la perpetuarea unui comportament neadecvat și/sau deviant, ce se transmite de la un individ la altul.

Copilul ce a crescut într-un astfel de mediu, va ajunge să aibă o conduită neconformă cu valorile urmărite de societate, în general. El se va rezuma, fie doar la simpla imitare a acțiunilor văzute, fie, pe fondul unui anturaj neadecvat, la amplificarea lor într-o purtare ce poate conduce la fapte mult mai grave, chiar de natură penală.

3. Prevenirea și combaterea fenomenului de „bullying”

Destinul unui om poate fi influențat în primul rând din punct de vedere genetic, în al doilea rând în funcție de mediul familial și în special de anturajul frecventat. Totuși, o persoană capabilă de autoconștientizare poate alege în orice moment al vieții să facă o schimbare către un viitor mai bun și mai prosper. Pe această cale de gândire, problema avută în discuție poate fi rezolvată prin mai multe mijloace.

O primă modalitate ar fi o atenție sporită pentru educația emoțională a tinerelor generații. Cei aflați în primele două decenii ale vieții trebuie să fie ajutați să înțeleagă faptul că omul este o ființă complexă, atât fizic cât și psihic, și că trebuie urmărită dezvoltarea unor relații interumane benefice.

A doua modalitate ar fi crearea și promovarea unor programe de asistență socială sau promovarea mai intensă a programelor deja existente pentru adulții ce nu au putut găsi sprijin în anii copilăriei și la momentul prezent se află pe un drum greșit. Aceste programe vor trebui să urmărească reducerea reflexelor condiționate negative din sistemul limbic al persoanei asistate și inocularea acestora cu unele convingeri mai sănătoase.

Într-o a treia modalitate, statul în general prin instituțiile de care dispune, ar trebui să caute a promova conlucrarea între cetățenii săi. Nu este suficient ca solidaritatea unui popor să fie instituită prin literă de lege, ea trebuie înțeleasă și acceptată la rândul său de către omul de zi cu zi.

După cum un comportament neadecvat se dezvoltă în urma unor idei sugerate și implementate în mod repetitiv, așa se poate dezvolta și o conduită benefică, natura informațiilor și repetiția lor fiind factorii cheie.

Concluzii

Fenomenul bullying poate fi caracterizat drept o problema de ordin social, tocmai din cauza faptului că, deși este inițiat în mod particular de către o persoană ce se erijază în agresor și este îndreptat către o altă persoană devenită în mod direct sau indirect victimă, acest fenomen afectează întreaga societate, dând curs nașterii unui lanț de comportamente inadecvate și incorecte, care se reflectă asupra persoanelor aflate în relație de grup, extinzându-se apoi în relațiile de tip intergrup, până la acapararea societății, ca întreg.

Pentru a putea fi diminuat fenomenul bullying, trebuie să conlucreze în bună înțelegere mai multe sisteme aflate pe picior de egalitate. În ordinea naturală regăsim următoarele sisteme:

- primul sistem este *sistemul de apărare și garantare a drepturilor și libertăților cetățenilor*, el poate asigura în linii mari izolarea generală a fenomenului bullying, prin autoritatea de care dispune.

- al doilea sistem este *sistemul ce asigură sănătatea fizică și psihică a persoanei*, acesta poate iniția tratarea în mod particular a fenomenului, având instrumentele necesare vindecării fiecărei persoane în parte.

- al treilea sistem este *sistemul ce asigură educația și formarea particulară a subiectelor de drept și generală a întregii societăți*, prin care se previne, combate sau măcar poate ține sub control efectele fenomenului.

Dar cel mai important factor care poate contribui la diminuarea și chiar stoparea bullying-ului este individul. Asemenea doctorului care nu poate trata pacientul fără acordul acestuia, fiecare persoană trebuie prin sine însăși să conlucreze cu toate sistemele mai sus menționate pentru a căpăta siguranța vindecării durabile și a obținerii unui organism social sănătos.

Referințe

[1] Aristotel, *Politica*, Ediția a III-a, revăzută, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2015, pag. 11.

[2] *Ibidem*, pag. 15.

[3] *Constituția României, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene*, Ediția a 10-a actualizată la 15 octombrie 2018, Editura Rosetti Internațional, București, 2018, Titlul I, Art. 1, alin. (3).

[4] Platon, *Republica*, Editura Antet XX Press;

[5] Robin L. Harwood, Scott A. Miller, Ross Vasta, *Psihologia copilului*, Editura Polirom, București 2010;

[6] Mielu Zlate, *Introducere în psihologie*, Editura Polirom, București, 2015.